

سرشناسه	: اعرافی، علیرضا، ۱۳۳۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: فقه تربیتی
مشخصات نشر	: قم: موسسه اشراق و عرفان، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	: ج.: جدول؛ ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: دوره: ۱-۵-۹۵۶۹۱-۶۰۰-۹۷۸؛ ۲۷۰۰۰۰ ریال: ۳-۰۶-۸۵۴۲-۶۰۰-۹۷۸: ج ۲۴.
یادداشت	: چاپ اول.
مندرجات	: ج ۱. مبانی و پیش فرض ها. - ج ۲. تعلیم و تعلّم علم و دین. - ج ۴. تعلیم و تعلّم علوم و معارف عقلی. - ج ۵. تعلیم و تعلّم علوم و معارف شهودی. - ج ۷. آداب مشترک تعلیم و تعلّم ج ۲۴. تربیت عبادی
شناسه افزوده	: شکرالهی، مهدی، ۱۳۴۶ -
موضوع	: آموزش و پرورش (فقه)
موضوع	: تربیت خانوادگی -- جنبه های مذهبی -- اسلام
موضوع	: اخلاق اسلامی
رده بندی کنگره	: ۸آالف/۶/۱۹۸BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۹۵۶۳۷۱

علیرضا اعرافی

فقه تربیتی ۲۴

تربیت عبادی

تحقیق و نگارش: مهدی شکرالهی

نشر اشراق و عرفان

فقه تربیتی ۲۴ (تربیت عبادی)

علیرضا اعرافی

تحقیق و نگارش مهدی شکرالهی
ناشر مؤسسه اشراق و عرفان
ویراستار احمد رمضانی
امور هنری حمید بهرامی
نوبت و تاریخ چاپ اول / بهار ۱۳۹۶
لیتوگرافی، چاپ و صحافی سازمان چاپ اِسرائ
شمارگان ۱۰۰۰ نسخه
قیمت ۲۷۰۰۰ تومان

کلیه حقوق برای مؤسسه اشراق و عرفان محفوظ است

ISBN: 978-600-8542-06-3

www.eshragh-erfan.com
info@eshragh-erfan.com

تلفن: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۰
نمایر: ۰۲۵-۳۷۷۴۸۵۴۱

آدرس: ایران، قم، خیابان معلم، کوچه ۸، کوچه شهید محقق، پلاک ۵۹

کانال تلگرام: @EshraghErfan

فهرست مطالب

سخن مؤسسه.....	۱۹
پیشگفتار.....	۲۱

فصل اول: کلیات / ۲۵

مقدمه.....	۲۵
پیشینه بحث.....	۲۶
تعریف تربیت عبادی.....	۲۸
ضرورت تربیت عبادی.....	۲۹

فصل دوم: وظیفه مندی والدین

در تربیت عبادی فرزندان / ۳۵

مقدمه.....	۳۵
بررسی حکم فقهی وظیفه مندی والدین در تربیت عبادی فرزندان.....	۳۶

۳۷.....	ادله.....
۳۷.....	الف) ادله عامه قرآنی.....
۳۷.....	دلیل اول قرآنی: آیه وقایه (صیانت).....
۴۸.....	دلیل دوم قرآنی: آیه ائتمار (مشورت).....
۵۶.....	دلیل سوم قرآنی: آیه مضاره.....
۶۲.....	خلاصه و جمع‌بندی ادله سه‌گانه عامه قرآنی.....
۶۳.....	ب) ادله خاصه قرآنی: «سیره انبیای الهی».....
۶۴.....	دلیل اول: سیره حضرت اسماعیل علیه السلام
۶۴.....	دلیل دوم: سیره حضرت لقمان علیه السلام
۶۵.....	دلیل سوم: سیره حضرت ابراهیم و یعقوب علیهما السلام
۶۵.....	خلاصه و جمع‌بندی ادله خاصه قرآنی.....
۷۰.....	ج) ادله خاصه روایی: «توصیه‌های معصومان علیهم السلام ».....
۷۰.....	دلیل اول: سیره نبی مکرم اسلام صلی الله علیه و آله و سلم
۷۲.....	دلیل دوم: سیره امام علی علیه السلام
۷۲.....	دلیل سوم: عنایت امام حسین علیه السلام به معلم فرزندش.....
۷۳.....	دلیل چهارم: معتبره رساله الحقوق.....
۷۶.....	خلاصه و جمع‌بندی ادله عامه قرآنی و خاصه روایی.....
۷۷.....	خلاصه احکام فقهی فصل دوم.....

فصل سوم: وظیفه خانواده در آموزش عبادات خاص / ۷۹

مسأله اول: وظایف والدین در مسأله نماز.....	۸۰
۱. ادله خاصه قرآنی وجوب امر به نماز.....	۸۰
دلیل اول قرآنی: آیه اضطبار.....	۸۰
دلیل دوم قرآنی: سیره لقمان حکیم.....	۱۰۳
جمع‌بندی دو دلیل قرآنی.....	۱۱۰
دلیل سوم قرآنی: سیره حضرت اسماعیل علیه السلام	۱۱۱
خلاصه و جمع‌بندی ادله خاصه قرآنی.....	۱۱۶
۲. ادله خاصه روایی وجوب امر به نماز.....	۱۱۸
دلیل اول: صحیحہ حلبی.....	۱۱۸
دلیل دوم: صحیحہ معاویه بن وهب.....	۱۲۱
دلیل سوم: صحیحہ ابی نصر بن زنی.....	۱۳۳
دلیل چهارم: خبر عبدالله بن فضاله.....	۱۳۵
دلیل پنجم: مرفوعه عیسی بن زید.....	۱۳۹
دلیل ششم: مرفوعه راوندی.....	۱۴۰
دلیل هفتم: جعفریات (الاشعثیات).....	۱۴۲
دلیل هشتم: مقطوعه عوالی اللثالی.....	۱۴۳
دلیل نهم: حدیث اربعمأة.....	۱۴۴
دسته‌بندی ادله خاصه روایی وجوب امر به نماز.....	۱۴۸
الف) روایات از نظر اعتبار.....	۱۴۸

- ب) روایات از نظر تعبیرات چهارگانه ۱۵۰
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۱۶۳
- مسئله دوم: وظایف والدین در مسئله روزه ۸۰
- ادله ۱۶۴
- دلیل اول: صحیح حلی ۱۶۴
- دلیل دوم: صحیح معاویه بن وهب ۱۷۱
- دلیل سوم: روایت امام سجاد علیه السلام ۱۷۳
- دلیل چهارم: مرسله صدوق ۱۷۵
- دلیل پنجم: مرسله عباس بن عامر ۱۷۶
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ۱۷۷
- خلاصه بحث تربیت عبادی در باب امر کودک به نماز و روزه ۱۷۹
- مطلب اول: زمان و حکم فقهی امر به نماز و روزه ۱۸۰
- مطلب دوم: فروع نماز و روزه ۱۸۰
- مسئله سوم: وظایف والدین در مسئله زکات ۱۸۰
- نکته‌ها و پیام‌ها در باب امر به زکات ۱۸۳
- نکته اول: زمان امر به زکات ۱۸۳
- نکته دوم: حکم فقهی امر کودک به زکات ۱۸۵
- نکته سوم: الغای خصوصیت از زکات ۱۸۶
- جمع‌بندی و نتیجه‌گیری در باب امر کودک به زکات ۱۸۷
- مسئله چهارم: وظایف والدین در مسئله مستحبات ۱۸۷

دلیل اول: اقامه نماز شب	۱۸۸
دلیل دوم: امر به تسبیح حضرت فاطمه زهرا علیها السلام	۱۸۹
دلیل سوم: احیای شب قدر و شب‌های دهه آخر ماه رمضان	۱۹۲
دلیل چهارم: احیای شب نیمه شعبان	۱۹۳
دلیل پنجم: آموزش دعا و تعقیبات به فرزندان	۱۹۴
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری ادله روایی ترغیب به مستحبات	۱۹۵
حکم فقهی مستنبط از ادله عامه و خاصه قرآنی و روایی	۱۹۶
خلاصه احکام فقهی فصل سوم	۲۰۰

فصل چهارم: بررسی فقهی روش‌های تربیت عبادی/ ۲۰۱

طبقه‌بندی روش‌های تربیتی	۲۰۱
روش اول: تمهیدی	۲۰۵
دلیل اول: موثقه عبید	۲۰۶
دلیل دوم: خبر عبادہ کلیبی	۲۱۰
دلیل سوم: موثقه یعقوب بن سالم	۲۱۲
دلیل چهارم: خبرابی هریره	۲۱۴
دلیل پنجم: خبر قطب راوندی	۲۱۵
دلیل ششم: موثقه ابن قداح	۲۱۶
جمع‌بندی و نتیجه‌گیری	۲۱۸

- روش دوم: تبیینی (تبیین فلسفه و آثار اعمال عبادی) ۲۲۰
- دلیل اول: فلسفه عبادات ۲۲۱
- دلیل دوم: صحیحہ ضریس کناسی ۲۲۳
- دلیل سوم: صحیحہ عبدالرحمن بن حجاج ۲۲۴
- دلیل چهارم: مرسلہ عبد اللہ بن عبد اللہ ۲۲۵
- دلیل پنجم: خبر مسمعی ۲۲۶
- دلیل ششم: مرسلہ عبد اللہ بن حسن ۲۲۷
- جمع بندی و نتیجه گیری ۲۲۸
- روش سوم: تشبیه و قرینه سازی ۲۲۸
- دلیل اول: صحیحہ زرارہ ۲۳۱
- دلیل دوم: موثقہ ابی بصیر ۲۳۳
- دلیل سوم: خبر سلمان فارسی ۲۳۴
- دلیل چهارم: خبر ابی الجارود ۲۳۵
- دلیل پنجم: خبر جابر بن یزید جعفی ۲۳۸
- دلیل ششم: روایت کنز الفوائد ۲۳۸
- دلیل هفتم: خبر جندب بن جناده ۲۳۹
- جمع بندی و نتیجه گیری ۲۴۱
- روش چهارم: الگویی (آموزش عملی) ۲۴۲
- دلیل اول: خبر ابوقلابہ ۲۴۴
- دلیل دوم: روایت عوالی اللثالی ۲۴۷
- دلیل سوم: روایت ابن عباس ۲۴۷

دلیل چهارم: صحیحہ اول زرارہ	۲۴۹
دلیل پنجم: صحیحہ صفوان کاهلی	۲۵۱
دلیل ششم: صحیحہ دوم زرارہ	۲۵۱
دلیل ہفتم: خبر فقہ الرضا	۲۵۴
دلیل ہشتم: خبر الطبقات الکبری	۲۵۶
جمع بندی و نتیجہ گیری	۲۵۷
روش پنجم: تمرین و تکرار	۲۵۷
دلیل اول: صحیحہ حفص	۲۵۸
دلیل دوم: صحیحہ محمد بن قیس	۲۶۲
دلیل سوم: خبر ابن عباس	۲۶۳
جمع بندی و نتیجہ گیری	۲۶۴
روش ششم: تخطئه و ارشاد	۲۶۴
دلیل اول: صحیحہ حماد بن عیسی	۲۶۵
دلیل دوم: صحیحہ عبداللہ بن میمون	۲۶۹
دلیل سوم: صحیحہ علی بن عقبہ	۲۷۱
دلیل چهارم: صحیحہ ابو بصیر	۲۷۲
دلیل پنجم: خبر ابن مسعود	۲۷۴
دلیل ششم: روایت رویانی (عیون المحاسن)	۲۷۵
دلیل ہفتم: خبر سنن النسائی	۲۷۶
جمع بندی و نتیجہ گیری	۲۷۸

- روش هفتم: رفق و مدارا..... ۲۷۹
- الف) تحمیل نکردن عبادت به خویش..... ۲۸۱
- دلیل اول: صحیحہ حفص بن بختری ۲۸۱
- دلیل دوم: خبر «عمر بن جمیع»..... ۲۸۵
- دلیل سوم: روایت دُرر..... ۲۹۰
- دلیل چهارم: روایت فجیع عقلی ۲۹۱
- دلیل پنجم: صحیحہ حفص بن بختری ۲۹۲
- دلیل ششم: موثقہ ابوبصیر ۲۹۳
- ب) تحمیل نکردن عبادت به دیگران..... ۲۹۵
- دلیل هفتم: صحیحہ عمر بن حنظلہ ۲۹۶
- دلیل هشتم: خبر ابی الجارود ۲۹۷
- ج) رفق و مدارا در زمان امر به عبادت (نماز و روزه)..... ۲۹۹
- دلیل نهم: صحیحہ حلبی ۲۹۹
- دلیل دهم: روایت دعائم ۳۰۲
- دلیل یازدهم: مرفوعه جعفری ع..... ۳۰۳
- دلیل دوازدهم: صحیحہ فضیل بن یسار ۳۰۳
- دلیل سیزدهم: صحیحہ ابن قداح ۳۰۵
- د) اختصار در نماز جماعت ۳۰۶
- دلیل چهاردهم: صحیحہ اسحاق بن عمار ۳۰۷
- دلیل پانزدهم: موثقہ سماعه ۳۰۸
- دلیل شانزدهم: مرسله معاذ بن جبل ۳۰۹

دلیل هفدهم: خبر عبدالله ابن عباس	۳۱۰
دلیل هیجدهم: روایت نهج البلاغه	۳۱۱
ه) توجه به کودکان در نماز جماعت	۳۱۲
دلیل نوزدهم: صحیحہ عبدالله بن سنان	۳۱۳
دلیل بیستم: صحیحہ عبدالله بن میمون	۳۱۴
جمع بندی و نتیجه گیری	۳۱۵
روش هشتم: امرو توصیه به عبادت	۳۲۰
ادله امرو توصیه به عبادت	۳۲۵
الف) ادله قرآنی امر به واجبات (نماز)	۳۲۶
دلیل اول: آیات سه گانه	۳۲۶
ب) ادله روایی امر به واجبات (نماز و روزه)	۳۲۸
دلیل دوم: مرفوعه ابن حیون	۳۲۸
دلیل سوم: مرسله عقیل خزایی	۳۳۲
دلیل چهارم: روایت کنز الفوائد	۳۳۵
ج) ادله روایی امر به مستحبات	۳۳۶
دلیل پنجم: خبر زید بن علی	۳۳۶
دلیل ششم: خبر اباهارون	۳۳۸
دلیل هفتم: صحیحہ معاویه بن وهب	۳۳۹
دلیل هشتم: موثقہ ابن قداح	۳۴۰
دلیل نهم: مرسله علی بن عقبه	۳۴۲
دلیل دهم: مرفوعه زید بن علی	۳۴۳

- دلیل یازدهم: خبر ابو حمزه ثمالی ۳۴۴
- دلیل دوازدهم: خبر محبوب القلوب ۳۴۶
- دلیل سیزدهم: موثق ابن بکیر ۳۴۷
- دلیل چهاردهم: خبر هارون ۳۴۹
- جمع بندی و نتیجه گیری ۳۵۲
- روش نهم: الزام و اجبار ۳۵۵
- دلیل اول: امر به معروف و نهی از منکر ۳۵۶
- دلیل دوم: آیه «وقایه» ۳۵۷
- دلیل سوم: آیه «ائتمار» ۳۵۷
- دلیل چهارم: آیه «مضاره» ۳۵۸
- جمع بندی و نتیجه گیری ۳۵۹
- روش دهم: تنبیه (مؤاخذة و بازخواست) ۳۶۱
- الف) زمان و ملاک مؤاخذة نسبت به نماز ۳۶۳
- دلیل اول: صحیحہ معاویة بن وهب ۳۶۳
- دلیل دوم: صحیحہ ابی نصر زنی ۳۶۵
- دلیل سوم: حدیث اربعمائه ۳۶۶
- دلیل چهارم: خبر عیون الحکم ۳۶۷
- دلیل پنجم: مقطوعه عوالی اللثالی ۳۶۷
- دلیل ششم: مرفوعه نوادر الحکمہ ۳۶۸
- دلیل هفتم: روایت دعائم الاسلام ۳۶۹
- دلیل هشتم: خبر ورام ۳۷۰

دلیل نهم: خبرانس	۳۷۱.....
ب) زمان و ملاک مؤاخذة نسبت به روزه	۳۷۳.....
دلیل دهم: مرفوعة ابن بابویه	۳۷۳.....
دلیل یازدهم: روایت فقه الرضا علیه السلام	۳۷۴.....
دلیل دوازدهم: مرسله عباس بن عامر	۳۷۵.....
ج) تحلیل مسأله مؤاخذة	۳۷۶.....
نکته اول: مراتب مؤاخذة	۳۷۶.....
نکته دوم: سن مؤاخذة	۳۷۸.....
نکته سوم: انواع مؤاخذة	۳۷۹.....
نکته چهارم: حدود مؤاخذة	۳۸۳.....
نکته پنجم: تعارض ادله	۳۸۸.....
د) حکم فقهی ضرب (تنبيه بدنی)	۳۹۰.....
جمع بندی و خلاصه	۳۹۲.....
جمع بندی روش های تربیت عبادی	۳۹۴.....

تکمله: خلاصه و جمع بندی احکام فقهی / ۳۹۹

ویژگی های حکم	۳۹۹.....
۱. مولوی - ارشادی	۴۰۰.....
۲. نفسی - غیر (طریقی)	۴۰۱.....
۳. عینی - کفایی	۴۰۲.....
۴. تعبیدی - توصلی	۴۰۲.....

۵. تعیینی - تخییری ۴۰۲
- دستاوردهای فقهی ۴۰۳
۱. احکام کلی وظایف و مسؤولیت‌های والدین ۴۰۳
- ۱-۱. وجوب مولوی تربیت عبادی ۴۰۳
- ۱-۲. وجوب کفایی تربیت عبادی ۴۰۳
- ۱-۳. وجوب توصلی تربیت عبادی ۴۰۵
- ۱-۴. شمول سنی حکم وجوب تربیت عبادی ۴۰۵
- ۱-۵. وجوب مشورت و تعامل والدین در تربیت عبادی ۴۰۶
- ۱-۶. وجوب بهره‌گیری از کارآمدترین روش در تربیت عبادی ... ۴۰۶
- ۱-۷. رجحان بهره‌گیری از اقدامات آموزشی و پرورشی در تربیت عبادی .. ۴۰۷
۲. احکام فقهی وظایف والدین در مسأله نماز ۴۰۷
- ۲-۱. وجوب مقدمی آموزش نماز واجب، پیش از سن بلوغ ۴۰۸
- ۲-۲. وجوب مقدمی آموزش اجزا، شرایط و مقدمات نماز ۴۰۹
- ۲-۳. حکم فقهی تنبیه ۴۰۹
۳. احکام فقهی وظیفه والدین در آموزش روزه ۴۱۲
۴. احکام فقهی وظیفه والدین در آموزش مستحبات و برخی از واجبات مالی .. ۴۱۳
- معیارهایِ گزینشِ روش‌های تربیتی ۴۱۵
۱. استفاده از روش‌های کارآمد و مقتضی ۴۱۷
۲. توجه به اصول روان‌شناختی ۴۱۹
۳. مشورت با هم و مشاوره با کارشناس ۴۲۲
۴. استفاده از روش‌های مجاز و توجه به روش‌های آسیب‌زا ۴۲۴

۴۲۶.....	۵. تراجم روش‌ها و انتخاب اهم
۴۲۸.....	۶. توجه به روش منحصر و اثرگذار
۴۳۱.....	کتاب‌نامه
۴۴۲.....	نمایه‌ها

سخن مؤسسه

انقلاب شکوهمند اسلامی، رسالت حوزه‌های علمیه را دوچندان کرده است. نظام اسلامی برای تأمین پشتوانه نظری خود باید مبانی علمی لازم برای تصمیم‌گیری و اجرا را داشته باشد و این عرصه‌ای است که حوزه علمیه در کنار دیگر مجامع علمی باید در آن نقش فعال داشته باشد؛ چرا که این نیاز بدون گسترش مرزهای علوم اسلامی به مباحث نوپدید و تولید علوم انسانی با رویکرد اسلامی، پاسخ مناسبی نمی‌یابد. ضرورت مجاهدت علمی به منظور پاسخ‌گویی به مطالبات روزافزون و برحق جامعه دینی، زمانی حس می‌شود که در نظر داشت: اولاً: دگرگونی‌های جدیدی در مجموعه دانش بشری، به‌ویژه علوم انسانی رخ داده است؛ ثانیاً: زندگی انسان معاصر، به واسطه پیشرفت در علوم و فناوری‌های جدید، دستخوش تطورهایی شگرف شده است؛ ثالثاً: شکل‌گیری نظام اسلامی، فرصت مناسبی را فراروی جامعه دینی برای دستیابی به اهداف خود قرار داده است. به همین دلیل، سرعت بخشیدن به فعالیت‌های علمی حوزوی به منظور توانمندسازی نظام اسلامی در این باره ضرورت دارد.

مؤسسه اشراق و عرفان که از سال ۱۳۸۶ با نظارت و اشراف علمی آیت‌الله اعرافی فعالیت خود را آغاز کرده است، علاوه بر تأکید بر اصالت‌های حوزوی،

برای برطرف کردن نیازمندی‌های معرفتی انسان معاصر نیز می‌کوشد؛ از این رو، مأموریت‌های خود را «پژوهش در زمینه فقه‌های نو و فلسفه‌های مضاف بر مبنای روش اجتهادی در راستای نظام‌سازی اسلامی»، «پرورش پژوهشگران صاحب‌نظر در عرصه فقه‌های نو و فلسفه‌های مضاف و نظام‌سازی اسلامی» و «اسلامی‌سازی علوم انسانی» قرار داده است تا بتواند به ایفای نقشی مؤثر در این مجال بپردازد.

«فقه» متکفل نظم‌بخشی الهی به حیات انسان است و «عبادت» که جلوه اصلی ارتباط عابد با معبود است، سهمی بسزا از مباحث فقهی را به خود اختصاص داده است؛ از این رو «فقه تربیتی» نیز باید یکی از اصلی‌ترین مأموریت‌های خود را تبیین «تربیت عبادی» و بیان احکام و وظایف مکلفان در این ساحت تربیتی بداند.

در میان نهادهای مختلف تربیتی که در زمینه تربیت عبادی «فرزندان» خالی از تکلیف نیستند، «خانواده» نقشی اساسی داشته و استنباط احکام و وظایف فقهی والدین در این زمینه، اهمیتی مضاعف می‌یابد، اثر حاضر به استنباط احکام فقهی مربوط به تربیت عبادی، بر اساس درس‌های سطح خارج فقه تربیتی استاد اعرافی پرداخته است.

مؤسسه بر خود لازم می‌داند از حضرت آیت‌الله اعرافی که در تمامی مراحل تولید این اثر، از اشراف و نظارت عالمانه دریغ ننمودند تشکر نموده و همچنین زحمات حجت‌الاسلام دکتر سیدنقی موسوی در راهنمایی و نظارت بر این پروژه و تلاش محقق ارجمند مهدی شکرالهی در تحقیق و نگارش این کتاب را ارج نهد. امید است صاحب‌نظران و اندیشه‌وران حوزه و دانشگاه، مؤسسه اشراق و عرفان را به‌منظور بهبود محصولات آینده، از نظرات و پیشنهادهای سازنده خود بهره‌مند سازند.

پیشگفتار

بر اساس دیدگاه اسلام، فلسفه وجودی و راز آفرینش انسان، رسیدن به سعادت و کمال و راه‌یابی به مقام قرب و رضوان الهی است. برای تحقق این هدف متعالی، دین مقدس اسلام، برنامه‌های جامع و کاملی را پیش‌بینی نموده است؛ از جمله برنامه‌ها که موجب شکوفاسازی هویت معنوی و فطری انسان است، عبادت و بندگی خداوند متعال است.

بی‌شک همه ما دوست داریم فرزندانمان، روحی معنوی داشته و در عبادات کوشا و متعهد باشند؛ از این‌روی خیلی از والدین در صدد یافتن راه‌حل منطقی برگرفته از اسلام هستند که با فطرت کودکان نیز هماهنگ باشد. حال اگر فرزندانمان از آغاز دوران کودکی و سال‌های نوجوانی با آموزه‌های دینی آشنا و مأنوس شوند، آینده معنوی روشنی را در پی خواهند داشت.

تربیت عبادی پس از تربیت اعتقادی، از جمله ساحت‌های مهم در عرصه تعلیم و تربیت دینی است. هدف اصلی تربیت عبادی؛ پرورش بُعد معنوی کودکان و ایجاد انگیزه برای فراگیری و انجام تکالیف عبادی در جهت کسب

معنویت و تقرب به خدا و در نهایت، داشتن یک زندگی معنوی است. براین اساس باید به جای انبوه‌سازی اطلاعات و مفاهیم دینی در ذهن کودکان، در پی ایجاد بصیرتی معنوی و عبادی در وجود آنان بود.

در این زمینه والدین که مسؤولان اصلی تربیت فرزندان خویش به شمار می‌روند، نقش بسیار مهمی را بر عهده دارند؛ از جمله مسؤولیت‌های والدین، اقدامات آموزشی و تربیتی برای نهادینه‌سازی عبادات و اعمال و تکالیف عبادی معنوی در فرزندان است. برای تحقق این هدف باید در تربیت عبادی به نحوی اقدام نمود که در فرزندان احساس خوشایندی برای فراگیری مفاهیم و گرایش به انجام تکالیف دینی و عبادی، ایجاد و تقویت شود، با این هدف که اعمال عبادی در وجودشان ملکه شود و با اعتقادی راسخ، به انجام آن‌ها مبادرت ورزند. به سخنی دیگر در تربیت عبادی، ضمن پرورش جنبه‌های شناختی و عاطفی، برانگیختن شوق و رغبت متری در فراگیری و انجام اعمال عبادی مورد تأکید است.

این کتاب کوشیده است با ارائه رهنمودهای آموزشی تربیتی، مهم‌ترین مسؤولیت والدین را در برابر فرزندان خویش، در قالب «تربیت عبادی با رویکرد فقهی» به تصویر بکشد. برای تحقق این هدف در چهار فصل به بررسی و تبیین زوایای گوناگون این موضوع پرداخته شده است:

فصل اول: کلیات بحث تربیت عبادی

فصل دوم: وظیفه‌مندی والدین در تربیت عبادی فرزندان

فصل سوم: وظیفه خانواده در آموزش و امر به عبادات خاص

فصل چهارم: روش‌های تربیت عبادی

شایان ذکر است که اگرچه بین آموزش و تربیت تفاوت‌هایی وجود دارد و به عبارتی آموزش مقدمه و از پیش نیازهای تربیت است و تربیت نیز شامل

آموزش و اقدامات تربیتی می‌شود؛ اما در این کتاب، مراد از بحث تربیت، آموزش تکالیف و وظایف عبادی است؛ بنابراین هدف از تربیت عبادی، اقدامات خاص تعلیمی و تربیتی در جهت آموزش مسائل عبادی است.

امید است به حول و قوه الهی و عنایت خاصه حضرت بقیه الله الاعظم عجل الله تعالی فرجه الشریف، حضرت علی بن موسی الرضا علیه السلام و حضرت فاطمه معصومه علیها السلام توانسته باشم گامی مؤثر در روشنگری و تدوین تربیت عبادی برداشته باشم.

در پایان به رسم ادب بر خود لازم می‌دانم از استاد محترم حضرت آیت الله اعرافی (مدظله العالی) که با دلسوزی مشفقانه، دستگیر محققین در زمینه فعالیت پژوهشی در قلمرو علوم انسانی اسلامی هستند و با درایت و راهنمایی‌های عالمانه زمینه تدوین و به سرانجام رسیدن این اثر را فراهم نمودند، صمیمانه قدردانی بنمایم. از برادر عزیزم حجت الاسلام والمسلمین دکتر سیدنقی موسوی مدیر گروه فقه تربیتی، تشکر می‌کنم که با صبر و حوصله در ارزیابی، راهنمایی و بهینه‌سازی علمی این اثر متحمل زحمت شدند. همچنین مراتب سپاس خود را از کارمندان محترم مؤسسه اشراق و عرفان به دلیل مدیریت فرایند چاپ این اثر اعلام می‌دارم.

مهدی شکرالهی

آذرماه ۱۳۹۵ - دهم ربیع الاول ۱۴۳۸ ه ق